

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพิจารณาคดีอาญาต่อหน้าจำเลย ถือเป็นสิทธิสำคัญของจำเลยที่จะได้รับการเผชิญหน้ากับพยาน¹ เพื่อเป็นหลักประกันว่าพยานที่เบิกความเป็นประจักษ์ต่อตัวจำเลยต้องมาปรากฏตัวและต้องแสดงข้อเท็จจริงในศาล และเป็นการทำจำเลยมีสิทธิอยู่ร่วมในการพิจารณาคดีในทุกชั้นตอน² และให้จำเลยมีสิทธิเผชิญหน้าพยานที่เป็นประจักษ์ (Right to confront witness) ซึ่งส่งผลให้พยานไม่กล้าเบิกความปรักปรำใส่ร้ายจำเลยเพราะจำเลยมีสิทธิในการถามค้านพยานได้ (Right of Cross-Examination) รวมทั้งศาลสามารถค้นหาความจริงได้จากกรณีที่คู่ความเผชิญหน้าต่อกันและการที่จำเลยเป็นผู้ที่ได้รับผลร้ายจากคำพิพากษาจำเลยจึงควรมีโอกาสที่จะได้รับรู้กระบวนการพิจารณาในทุกชั้นตอน และรับทราบถึงพยานหลักฐานที่ได้นำสืบในชั้นพิจารณา ซึ่งส่งผลให้จำเลยสามารถใช้สิทธิในการต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่³ ดังนั้น เหตุผลของการให้สืบพยานต่อหน้าจำเลยมี 2 ประการ คือ เพื่อให้จำเลยสามารถรับทราบถึงพยานหลักฐานต่างๆ ซึ่งได้นำสืบในชั้นพิจารณาและสามารถยกข้อโต้แย้งได้ และเพื่อให้พยานบุคคลที่เบิกความต่อหน้าจำเลยให้การด้วยความเป็นจริง เนื่องจากการเบิกความปรักปรำจำเลยต่อหน้าจำเลยและจำเลยมีสิทธิซักค้านพยานได้ นอกจากนี้ การที่จำเลยจะต้องเผชิญหน้าพยานนั้น เนื่องมาจากหลักในการรับฟังพยานบุคคลที่จะต้องพิจารณาถึงความน่าเชื่อถือของพยานบุคคล เมื่อจำเลยได้เผชิญหน้าพยานถือเป็นการตรวจสอบและลดความน่าเชื่อถือของพยานบุคคลโดยผ่านกระบวนการ 3

¹ พรเพชร วิชิตชลชัย. (2542). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: เกรนโกรว. หน้า 228.

² Gilbert B stuekey. (1976). *Procedure in the justice system*. Ohio Bell & Howell. p. 107.

³ สมชาย รัตน์เชื้อสกุล. (2545). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แว่นแก้ว. หน้า 208.

ประการ คือ การให้จำเลยถามค้านพยาน การให้พยานเบิกความต่อหน้าศาลและจำเลย เพื่อให้ศาลและ
 คู่ความฝ่ายตรงข้ามสังเกตอากัปกริยาของพยานและการให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนเบิกความ

หลักการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยเป็นหลักประกันสิทธิของจำเลยที่ศาลให้การยอมรับ
 หลักดังกล่าวนี้ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญในหลายประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่ปกครอง
 ด้วยระบอบประชาธิปไตย อีกทั้งองค์การระหว่างประเทศก็ยังรับรองหลักการดังกล่าวนี้ด้วย เช่น กติกา
 ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and
 Political Rights) ซึ่งเป็นสนธิสัญญาพหุภาคีที่สมาชิกรัฐส่วนใหญ่แห่งสหประชาชาติได้รับรับเมื่อวันที่ 16
 ธันวาคม พ.ศ. 2509 ก็ได้บัญญัติถึงการรับรองว่าประเทศภาคีสมาชิกจะเคารพสิทธิทางการเมืองของ
 บุคคล และข้อที่ 14(3)(d) ก็ได้กำหนดรับรองสิทธิของจำเลยในคดีอาญา ซึ่งกำหนดให้อย่างน้อยจะต้อง
 มีการพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลยเพื่อให้จำเลยสามารถสู้คดีได้ด้วยตนเอง หรือสู้คดีผ่านทนายของจำเลย
 เองได้ นอกจากนี้ อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights) ซึ่งมี
 ชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า อนุสัญญาเพื่อคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน (Convention
 for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms) ได้กำหนดในข้อ 6 เกี่ยวกับเรื่องสิทธิ
 ในการได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม ซึ่งแม้จะไม่ได้เขียนอย่างชัดเจนว่าจะต้องมีการพิจารณาคดี
 ต่อหน้าจำเลย แต่ก็มีการรับรองสิทธิขั้นต่ำที่จำเลยจะได้รับ ได้แก่ สิทธิในการรับทราบข้อกล่าวหาใน
 ภาษาที่ตนเข้าใจ สิทธิที่จะมีเวลาอย่างเพียงพอในการเตรียมการต่อสู้คดี สิทธิในการต่อสู้คดี ตลอดจน
 สิทธิในการได้ตรวจสอบพยานหลักฐานที่เป็นปฏิปักษ์กับตน

นอกจากนี้ ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights) เคยมีคำพิพากษาใน
 คดี Colozza and Rubinat ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1985 ซึ่งยอมรับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยที่
 จำเลยไม่สามารถสู้คดีได้ ถ้าหากมีเอกสารระบุอย่างชัดเจนว่าจำเลยยอมสละสิทธิที่จะสู้คดี หรือมี
 เอกสารหลักฐานว่าบุคคลนั้นตั้งใจหลบเลี่ยงการพิจารณาคดี นอกจากนี้ ศาลยังยอมรับการพิจารณาคดี
 ลับหลังจำเลยได้ ถ้าหากมีการพิจารณาซึ่งนำหน้าระหว่างการคุ้มครองสิทธิของจำเลยกับประโยชน์
 สาธารณะแล้ว มีสถานการณ์ที่บ่งชี้ว่าถ้าหากไม่รีบพิจารณาคดีแม้จะต้องกระทำลับหลังจำเลยแล้วอาจ
 ส่งผลเสียต่อการดำเนินคดี เช่น หลักฐานสำคัญอาจสูญหาย หรือคดีจะหมดอายุความ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้
 บางประเทศแม้จะกำหนดหลักว่าการพิจารณาคดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีอาญาซึ่งรวมถึงขั้นตอนการ
 สอบพยานจะต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย แต่ก็อาจมีการกำหนดข้อยกเว้นว่าถ้าหากมีพฤติการณ์บางอย่าง
 ศาลก็สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด

ในปัจจุบันการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาได้รับการยอมรับและนำมาใช้ใน ประเทศสากลหลายประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐเช็ก และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น แม้ว่า ประเทศเหล่านี้จะนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญามาใช้ แต่ก็มีบทบัญญัติที่กำหนด หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยผู้นั้นไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนก่อนการพิจารณาคดี ระหว่าง พิจารณาคดี และภายหลังจากพิจารณาคดีลับหลังนั้นเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งหากเปรียบเทียบกับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาในประเทศไทย พบว่ามีบัญญัติไว้ทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า “เห็นสมควรเพื่อให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในคดีที่มีอัตราโทษอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตามหรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(2) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็

(3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคนถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่งๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) และ (3) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้ศาลรับฟังการพิจารณาและการสืบพยานที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น”

รวมทั้งได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมายเฉพาะ เช่น พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีล้มมนุษย์ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 เป็นต้น แต่ก็ยังมีปัญหาความไม่สอดคล้องกับหลักสากล กล่าวคือ ขอบเขตของการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่รวมถึงกรณีที่จำเลยหลบหนีหรือไม่มีศาล โดยไม่มีเหตุสมควร ส่งผลกระทบต่อการดำเนินคดีอย่างมาก เพราะศาลไม่อาจดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อไปได้เนื่องจากไม่มีตัวจำเลย และอาจทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพในการดำเนินคดี โดยที่กระบวนการทางกฎหมายขาดมาตรฐานดำเนินคดีกับบุคคลเหล่านี้ คงทำได้เพียงแต่การออกหมายจับหรือปรับนายประกันเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ หากไม่มีการพิจารณาคดีโดยเร็วก็จะมีผลต่อพยานหลักฐาน โดยเฉพาะอย่าง

ยังพยานบุคคลย่อมมีข้อจำกัดในการจดจำข้อเท็จจริงอันอาจทำให้พยานบุคคลหลงลืมข้อเท็จจริง หรือ อาจทำให้พยานหลักฐานอื่น ๆ สูญหายได้

นอกจากนี้ การประกาศใช้บังคับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 เมื่อวันที่ 28 กันยายน 2560 ที่ผ่านมา ได้ปรากฏว่าการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญามาใช้กับการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้กฎหมายฉบับดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากนักวิชาการและนักการเมืองว่าขัดต่อหลักสภานิติกระบวนการ (Due Process of Law) หลักนิติธรรม (Rule of Law) รวมถึงหลักสากล ดังนี้ เพื่อหาคำตอบว่าการนำหลักพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญามาใช้ในประเทศไทยขัดต่อหลักหลักสภานิติกระบวนการ หลักนิติธรรม และหลักสากลหรือไม่ รวมถึงการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาในระบบกฎหมายไทยนั้นมีปัญหาและอุปสรรคหรือไม่ อย่างไร ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ทำสารนิพนธ์ฉบับนี้

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- 1) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา
- 2) เพื่อศึกษากฎหมายประเทศไทยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา
- 3) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา
- 4) เพื่อให้ได้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีอาญา

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาของไทยในปัจจุบัน ยังกำหนดขอบเขตการนำหลักการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยไว้แตกต่างกัน และยังขาดบทบัญญัติในการคุ้มครองสิทธิของจำเลยที่ไม่มาปรากฏตัวในศาล ซึ่งไม่สอดคล้องกับกฎหมายของต่างประเทศ ดังนี้ ผู้วิจัยจึงต้องศึกษาวิจัยกฎหมายของต่างประเทศ เช่น สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐเช็ก และสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย และนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายไทยดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาของไทยสอดคล้องกับหลักสากล ซึ่งส่งผลให้การ

พิจารณาคติของศาลในคดีอาญาสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีอาญาได้อีกด้วย

1.4 วิธีการดำเนินศึกษา

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการทบทวนวรรณกรรมและการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้มาจากเอกสาร (Documentary) เช่น หนังสือ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และเอกสารอื่น ๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญา และหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐฝรั่งเศส สาธารณรัฐเช็ก และสหรัฐอเมริกา โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายไทยซึ่งประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีข้ามนุชย์ พ.ศ. 2559 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2560 รวมทั้งคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ทำให้ทราบแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญา
- 2) ทำให้ทราบหลักเกณฑ์การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาตามกฎหมายต่างประเทศเปรียบเทียบกับกฎหมายไทย
- 3) ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดในการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาในระบบกฎหมายไทย
- 4) ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายในการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยในคดีอาญาในระบบกฎหมายไทย